

СТАН ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТА ОКРЕМИХ КРАЇН ЄС: ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Г.В.Голубова,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри прикладної статистики

Національна академія статистики, обліку та аудиту

Державної служби статистики України

Економічна та політична ситуація України, яка стрімко розвивається у зв'язку з її інтеграцією до Європейського Союзу як асоційованого члена, вимагає прозорості та чіткої стратегії щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Окремі аспекти статистичного вивчення зовнішньої торгівлі України висвітленні у працях провідних українських статистиків: С.С.Герасименка, А.М.Єріної, І.Г.Манцурова, В.С.Михайлова, Н.О.Парфенцевої та інших вчених.

Статистика зовнішньої торгівлі вивчаючи обсяги експортно-імпорتنних операцій, розподіл зовнішньоторговельного обороту за країнами, динаміку цін та умов торгівлі, низку статистичних показників збалансованості зовнішньої торгівлі тощо, забезпечує цим повний й комплексний аналіз зовнішньоекономічної діяльності країни. Тим більше, в умовах сьогоденних досить складних економічних та політичних відносинах України з "Іншим світом", слід максимально убезпечити зовнішню торгівлю країни від негативних зовнішніх факторів. З цієї точки зору, статистика має забезпечити постійний моніторинг стану та розвитку зовнішньої торгівлі.

Таблиця 1

Таблиця макроекономічних показників за 2011 - I півріччя 2013 рр.

Показники	За 2011 рік	За 2012 рік	За I півріччя 2013
ВВП (млрд. грн.) (<i>Q</i>)	1302,1	1408,9	653,5
Офіційний обмінний курс (грн. /USD)	7,93	7,98	7,99
ВВП (млрд. USD) (<i>Q</i>)	164,20	176,55	81,79
Середньорічна чисельність населення (млн. осіб) (<i>S</i>)	45,70	45,59	45,51
Експорт товарів (млрд. USD) (<i>E</i>)	68,39	68,81	30,74
Імпорт товарів (млрд. USD) (<i>I</i>)	82,61	84,66	34,96
Експорт послуг (млрд. USD) (<i>E</i>)	13,79	13,53	6,95
Імпорт послуг (млрд. USD) (<i>I</i>)	6,24	6,71	3,52

Автором здійснено статистичний аналіз зовнішньої торгівлі України за 2011-2012 рр. та перше півріччя 2013 р.. Вихідні дані отримано з офіційного сайту Державної служби статистики України [1], дані щодо курсу валют – з офіційного сайту НБУ [2], табл. 1.

За даними табл. 1 було обчислено зовнішньоторговельний оборот країни та сальдо торговельного балансу, табл. 2., рис. 1

Таблиця 2

Значення показників зовнішньоторговельного обороту України та сальдо торговельного балансу за 2011 - I півріччя 2013 рр.

Показники	За 2011 рік	За 2012 рік	За I півріччя 2013
Зовнішньоторговельний оборот (млрд. USD)	171,03	173,71	76,17
Сальдо торгівлі товарами (млрд. USD)	-14,22	-15,85	-4,22
Сальдо торгівлі послугами (млрд. USD)	7,55	6,82	3,43
Сукупне сальдо торговельного обороту (млрд. USD)	-6,67	-9,03	-0,79

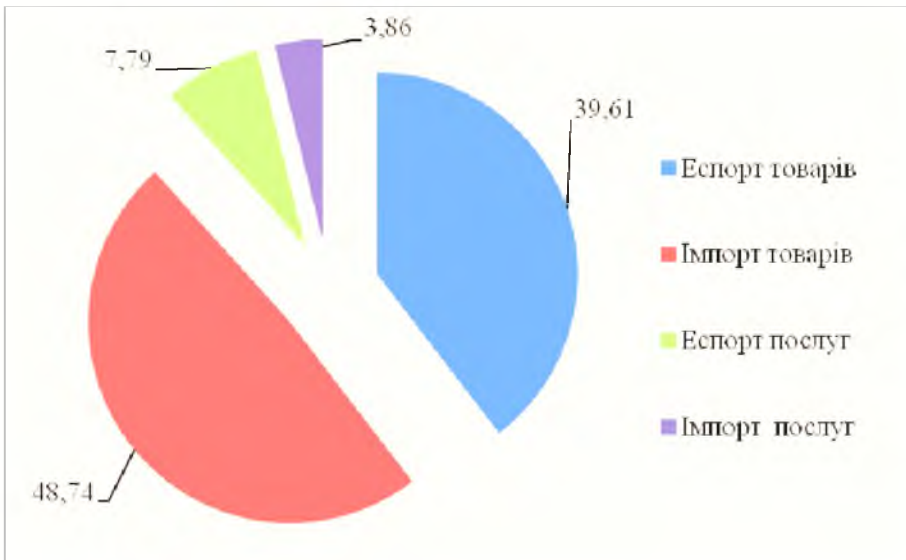

Рис. 1 Частка експортно-імпортних операцій в загальному обсязі торговельного обороту країни за 2012 р.

Як видно з розрахункових даних табл. 2, зовнішньоторговельний оборот країни за 2012 р. становив 173,71 млрд. дол. США, що на 1,6% більше ніж у 2011 р.; відтак він сягав рівня ВВП (176,55 млрд. дол. США). Домінуючу роль у зовнішньоторговельному обороті відіграє торгівля товарами – 88,3% у 2012 р., частка торгівлі послугами становила 11,7%, тоді, як у розвинutih постіндустріальних країнах частка послуг сягає 50% і більше. Зовнішньоторговельний оборот за перше півріччя 2013 р. становив 76,17 млрд. дол. США, що складає лише 43,8% від обсягу зовнішньоторговельного обороту у 2012 р. Сальдо торгівлі товарами за досліджуваний період було пасивним, проте сальдо торгівлі послугами – активним. Однак, дисбаланс між експортом та імпортом у 2012 р. був на 2,36 млрд. дол. США більшим ніж у 2011 р.

В аналізі рівня розвитку та збалансованості зовнішньої торгівлі використовують низку показників, розрахунки яких ґрунтуються на співвідношенні обсягів експортно-імпортних операцій з валовим внутрішнім продуктом країни [3]. Розрахунок цих показників наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Показники збалансованості зовнішньої торгівлі України
за 2011 - I півріччя 2013 рр.

Показники	Формула розрахунку	За 2011 рік	За 2012 рік	За I півріччя 2013
Ступінь відкритості економіки	$U = \frac{E + I}{Q}$	1,04	0,98	0,93
Експортний потенціал, USD		1798,25	1806,10	828,17
Експортна квота, %	$K_E = \frac{E}{Q}$	50,05	46,64	46,08
Коефіцієнт покриття імпорту	$P = \frac{E}{I}$	0,92	0,90	0,98
Коефіцієнт імпортової залежності, %	$K_I = \frac{I}{Q}$	54,11	51,75	47,05

Значення показників табл. 3 свідчать про надвідкритість економіки України як за 2011-2012 рр., так і за перше півріччя 2013 р. Тобто, спостерігається висока чутливість та вразливість економіки України до зовнішніх факторів, а також її залежність від кон'юнктури світових ринків. В 2011 р. 50,5% усього ВВП країни експортувалося за кордон, а в 2012 р. експортна квота була дещо менша – 46,6%. У 2011-2012 рр. й за перше півріччя 2013 р. коефіцієнт покриття імпорту менше одиниці, тобто доходи від експорту не перекривали витрати на імпорт. Відповідно дефіцит

торговельного балансу у 2011 р. становив 8%, у 2012 р. – 10%, а за перше півріччя 2013 р. – лише 2%. Інформативним показником збалансованості зовнішньої торгівлі є ступінь імпоротної залежності економіки країни. Цей коефіцієнт вважається безпечним в межах до 15%. Як бачимо, коефіцієнт імпоротної залежності значно перевищував безпечну для країни норму, як в 2011-2012 рр., так і в першому півріччі 2013 р.

Також було проведено порівняльний аналіз аналогічних показників серед деяких країн ЄС. Дані отримано з офіційного сайту Євростату [4]. Оскільки, на сайті статистичні дані щодо зовнішньої торгівлі країн ЄС за 2012р. поки що не оприлюднені, аналіз здійснено за даними 2011 р., табл. 4.

Таблиця 4

Зовнішня торгівля товарами й послугами та їх баланс
деяких країн ЄС за 2011 р.

(млрд. євро)

Країни ЄС	Торгівля товарами		Торгівля послугами		Зовнішньо-торговельний оборот	Сальдо торгівлі	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт		товарами	послугами
Данія	81,5	70,3	47,3	41,1	240,2	11,2	6,2
Німеччина	1057,7	900,8	190,4	212,0	2360,9	156,9	-21,6
Польща	134,6	149,2	26,6	22,2	332,6	-14,6	4,4
Швеція	134,5	126,4	54,2	39,5	354,6	8,1	14,7

Як бачимо з табл. 4, у 2011 р. в Данії, Німеччині та Швеції був активний баланс торгівлі товарами, проте Польща мала пасивне сальдо в розмірі 14,6 млрд. євро. Щодо послуг, то лише Німеччина імпортувала послуги на 21,6 млрд. євро більше, ніж експортувала. Однак, сукупне сальдо досліджуваних країн (крім Польщі) у 2011 р. було додатнім, на відміну від українського дисбалансу в розмірі 6,67 млрд. дол. США.

Розраховані коефіцієнти збалансованості у 2011 р. (табл. 5), особливо не відрізнялись від показників України (рис. 2), однак, в цілому вони є кращими, наприклад коефіцієнт покриття імпорту.

За розрахованими даними табл. 5 можна сказати, що у 2011 р. майже 50% усього ВВП таких країн як Німеччина, Польща, Швеція експортувалося за кордон, в Данії – більше половини ВВП (53,9%). Коефіцієнт покриття характеризує масштаб дефіциту торговельного балансу в Польщі в розмірі 6%, в решти країн – доходи від експорту повністю покривали витрати на імпорт. Щодо імпоротної залежності, то усі країни переступили допустиму межу (15%), однак найвища імпортна залежність у 2011 р. була у Данії та Польщі.

Показники збалансованості зовнішньої торгівлі деяких країн ЄС у 2011 р.

Країни ЄС	ВВП (млрд. євро)	Ступінь відкритості економіки	Експортна квота, %	Коефіцієнт покриття	Імпортна залежність, %
Данія	239,0	1,01	53,891	1,156	46,611
Німеччина	2593,0	0,91	48,133	1,122	42,916
Польща	370,0	0,90	43,568	0,940	46,324
Швеція	387,0	0,92	48,760	1,137	42,868

Для порівняння цих показників з показниками України у 2011 р. результати дослідження зображено на рис. 3.

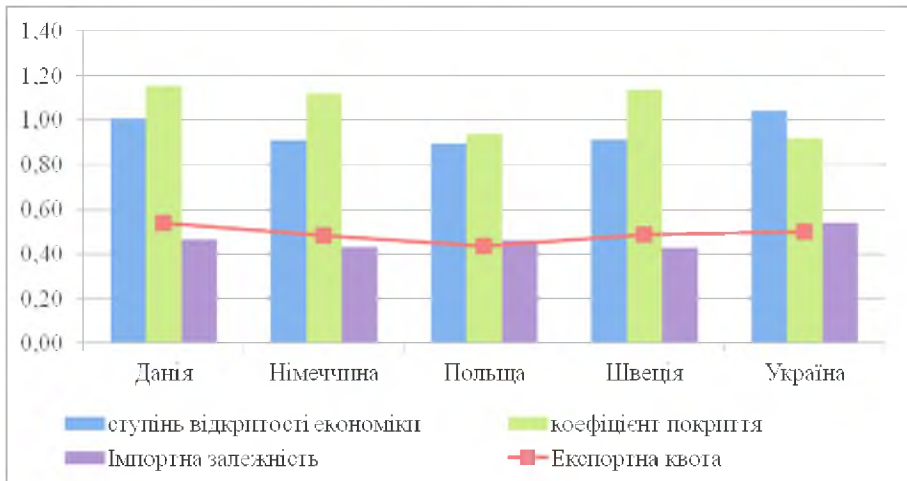

Рис. 1 Коефіцієнти збалансованості деяких країн ЄС та України у 2011 р.

Проведений аналіз є надзвичайно актуальним в умовах політичних перетворень України та її можливість стати 28 країною Європейського Союзу. Адже, перспективи, які відкриваються для України в ЄС, є унікальними для посилення зовнішньоекономічних зв'язків нашої держави, розвитку торгівлі, відкриття вільних зон торгівлі та вільного пересування товарів, спрощення митних оформлень та в перспективі зниження митних стягнень на експортно-імпортні операції України.

Для України ключовою проблемою все ж таки залишається дисбаланс її торговельного обороту. Доходи від експорту не в змозі покривати витрати на імпорт, відповідно надлишку іноземної валюти в Україні не існує. А це ті додаткові кошти, які можна було б спрямувати на обслуговування зовнішнього боргу та поповнення резервних активів країни.

Використані джерела

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/currency/search/form/period>
3. Єрина А.М., Мазуренко О.К., Пальян З.О. Економічна статистика: Практикум. – К: ТОВ “УВПК ЕксОб”, 2002. – 232 с.
4. Офіційний сайт Євростату/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/recently_published

Анотація

У статті здійснено статистичний аналіз зовнішньої торгівлі України за 2011 – I півріччя 2013 рр. та проведено порівняльний аналіз з окремими країнами Європейського Союзу.

Ключові слова: експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот, сальдо торгівлі.

Аннотация

В статье проведен статистический анализ внешней торговли Украины за 2011 – I полугодие 2013 гг. и проведен сравнительный анализ с отдельными странами Европейского Союза.

Ключевые слова: экспорт, импорт, внешнеторговый оборот, сальдо торговли.

Summary

In the article the statistical analysis of external trade of Ukraine for the period of 2011 and the first half of 2013 and a comparative analysis with individual countries of the European Union.

Keywords: export, import, foreign trade turnover, the balance of trade.

